

Akdeniz
Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği

AKADEMİK BİLİNÇ

İNTERNET BÜLTENİ

Sayı: 24
ARALIK 2022

*“Görmüyor musun,
tohumda bütün ağacın var olduğunu
ve bütünün, ağacın her bölümünde oluştuğunu?”*
Varidat
Şeyh Bedreddin

“FELSEFE ya da ATİNA OKULU” - Raffaello Sanzio
(Antik Çağdan 15.yüzyıla... Düşünürler)

BU SAYIDA...

Her sayıda farklı alanlarda “akademik” bakışla “bilinç” ışığı oluşturmak amacıyla...

Bu sayımızda...

(Aralık 2022 - 24. Sayı):

1. Akademik Bilinç Bülteni'nin yayımını internet ortamında gerçekleştiren Yayın Sorumlusu Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Şanlı'nın “**Okuyucuya Mektup**”unu okuyacaksınız.

2. Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği olarak, 8 Aralık 2022 Perşembe günü “**Üniversite Eğitiminde Güncel Sorunlar Ve Tartışmalar**” başlığı ile bir “panel” düzenledik. Olbia B Salonunda gerçekleştirilen panele gereken “yoğun ilgi”nin olduğu söylenemez.

Günümüzde “üniversite” kavramının üzerine, “üniversitede eğitim” sorununu tartışmak gerekiyor.

Konuşmacı olarak, Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü'nden Prof. Dr. Memduh Sami Taner “**Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?**”, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nden Doç. Dr. Şükrü Erdem “**Eğitimin Kurak Günleri**”, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ “**Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz?**”, Tıp Fakültesi, temel Tıp Bölümü'nden Prof. Dr. Yeşim Şenol “**Yükseköğretimde Paradigma Değişimi**” başlıkları ile panele katıldılar.

Moderatör olarak Eğitim Fakültesi'nden Doç. Dr. Rabia Vezne, son saatte mazeret belirttiği için, bu görevi Dernek Başkanımız Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı'ndan Prof. Dr. Hilmi Uysal üstlenmiştir.

Yapılan panel katılımcıların önemli katkıları ile oldukça verimli geçmiştir.

Panel sunularını yayımlıyoruz.

3. Kasım sayımızda, İİBF İktisat Bölümü'nden (emekli) Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Şanlı'nın kaleminden, Cumhuriyet Aydınlanması'nın Ölümsüz Lideri Atatürk'ü anıştık. “**Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı Anmak, Atatürk'ü Anlamak**” başlıklı yazı Aralık sayımızda devam ediyor: “Cumhuriyet Aydınlanması ve “**Atatürk'ü Anlamak**”.

4. Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Cihan Camcı felsefi bir değerlendirme ile “**Robinson Crusoe ve Cuma**” üzerine bizi bir başka düşünmeye davet ediyor.

5. Dernek Başkanımız Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı'ndan Prof. Dr. Hilmi Uysal, “**Ütopya Üniversitesi'nden Haberler**” bölümünde, ülke olarak yaşadığımız deprem acısını, “depremde yaşananlar bir doğal afet midir?” sorusu ile tartışıyor. Elbette Ütopya Üniversitesi'nde durum ülkemizde yaşadıklarımızdan farklıdır.

6. Bu sayıda **görsel olarak yararlandıklarım**: Fotoğraflar Prof. Dr. Memduh Sami Taner'den. Şiir Rıfat Ilgaz'a ait. Yararlandığım her birine ayrı ayrı teşekkürler...

Akıl ve bilim rehberimiz olsun...

AKADEMİK BİLİNÇ

Yayın Sorumlusu

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Şanlı

ÜYE AİDATI

2022 üye aidatı yıllık 120,00 TL'dir.

Duyarlılığınız için teşekkür ederiz.

ÜYE AİDATI için AÜÖED Hesabı:

Akd. Üniv. İş Bankası Şubesi IBAN No:

TR20 0006 4000 0016 2020 0370 14

ÖĞRENCİ BURS FONUMUZ var.

BAĞIŞLARINIZ İÇİN

Akd. Üniv. İş Bankası Şubesi IBAN No:

TR45 0006 4000 0016 2020 6817 11

AKADEMİK BİLİNÇ - İletişim:

Akdeniz Üniversitesi

Öğretim Elemanları Derneği

Yönetim Kurulu adına

Yayın ve İletişim Sorumlusu

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞANLI

(mustafasanli07@gmail.com)

YAYIN SORUMLUSU'ndan OKUYUCUYA MEKTUP

Akademik Bilinç, Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği Bülteni olarak ilk kez Nisan 2011'de “**basılı**” olarak yayın yaşamına girdi. Bültenin amacı, akademisyenlerde ve okuyucuda bilimsel yöntemi temel alan bir akademik bakış ve “bilinç” oluşumuna katkı sağlamaktır. Dönemin Dernek Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Hilmi Uysal ilk sayıya yazdığı yazıyı “*Yönetim Kurulu olarak huzurlu ve mutlu çalışabileceğimiz, bilim ve eğitim yolunda demokratik bir üniversite için sizleri el ele vermeye çağırıyoruz*” diyerek bitirmişti.

Aylık olarak basılan ve üyelerine ücretsiz (Ruhi Şahin, Retma Matbaacılık desteği ile) gönderilen Bülten Eylül-Ekim 2013 yılına kadar 24 sayı yayımlanmıştır. Belirtmek gerekir ki, Bülten için yazıların toplanmasında, matbaaya götürülmesinde, üyelere dağıtılmasında, Dernek Başkanı Hilmi Hocanın özverili katkısı unutulmaz. Her sayısı ile Bülten, bir dernek bülteninden öte, içeriği ve yayınlanan yazıları ile değerli bir Dergi niteliğindedir. Akademik Bilinç bülteninin ilgili sayılarına Derneğimizin web sayfasından ulaşabilirsiniz: (<https://www.akoed.org.tr/akademik-bilinc-arsivi/>)

Sonraki süreçte Akademik Bilinç uykuya dalmıştı, uzun süre çıkarıl(a)madı.

(Bu arada derneğin adı değişti, “Üyeleri” değil, “Elemanları” oldu).

2020 yılı biterken, Hilmi Hoca ile bir görüşmemizde, yeni dönemde Akademik Bilinç bültenini internet ortamında çıkarabileceğimi söyledim. Yedi yıl sonra Bülten'nin yeniden çıkarılabilecek olması ikimizi de heyecanlandırdı. İçerik üzerinde konuştuk. Tam da adı gibi, yaşamın her alanına bakışta “Akademik” tutarlılıkla bir “Bilinç” yaratılmasına katkı sağlamak, amacını tekrarladık.

Yönetim Kurulları onay verdi, çalışmaya başladım. Ayrıca Akademik Bilinç Bülteni

için bir “Yayın Yönergesi” Dernek Yönetim Kurulu tarafından onaylandı.

Benim düşündüğüm, Akademik Bilinç bülteninin içeriğini, temel amacına bağlı kalarak, uçayak üzerinde oluşturacaktım: Her sayı fen bilimleri, toplumsal bilimler ve güzel sanatlar alanındaki yazı ve görsellerle dengelenecekti.

İlke olarak, yazılar Akdeniz Üniversitesi öğretim elemanlarından istenecekti, olmazsa dışarıdan katkı verecek akademisyenlerden sağlanabilecekti.

Ayrıca bir “hatır bilirlilik” olarak Üniversitemizde sonsuzluğa yolculadığımız öğretim elemanlarımız da Bültenimizde anılacaktı.

Üniversitemizin “eskilerinden” olma şansımı kullanarak, doğrudan farklı bölüm ve disiplinlerdeki Hocalarımızdan yazılar isteyerek yola çıktım. Estetik kaygıları temel alarak görseller seçtim. Şiirler ve özlü sözler koydum. Bültenin sayfa düzenini, grafik tasarımını düzenledim. Tüm yazıların redaksiyonunu yaptım. Bültenin editörlüğü de bendeydi.

Ocak 2021'de Akademik Bilinç bülteninin ilk sayısını internet ortamında yayımladım.

(Sonradan bir Yazı Kurulu oluşturuldu, ancak katkı veremedi, tüm yük bende devam etti).

Başta koyduğumuz ilkelere uygun biçimde, Yönetim Kurulu'na sorumlu olarak, anılan koşullarda 2021 ve 2022 yıllarını kapsar, 23 sayı çıkardım, 24. Sayı'yı okuyorsunuz. (Tüm sayılara Derneğimiz web sayfasından ulaşabilirsiniz: (<https://www.akoed.org.tr/akademik-bilinc-arsivi/>))

Özel nedenlerimle, nöbeti devretme vaktidir. Öncelikle yazıları ve görsellere katkıları ile destek veren herkese ve tüm okuyuculara teşekkür ediyorum.

Her zaman akıl ve bilim rehberimiz olsun... Bilincimizi güzellikler renklendirsinsin...

Mustafa ŞANLI

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARI DERNEĞİ	
PANEL “ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE GÜNCEL SORUNLAR VE TARTIŞMALAR”	
MODERATÖR Prof. Dr. Hilmi UYSAL Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı AÜÖED Yönetim Kurulu Başkanı	
KONUŞMACILAR	FAKÜLTE - BÖLÜM
Prof. Dr. Memduh Sami TANER	Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü
Doç. Dr. Şükrü ERDEM	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ	Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Prof. Dr. Yeşim ŞENOL	Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bölümü
Tarih: 8 ARALIK 2022 PERŞEMBE Saat: 15.00 Yer: OLBİA B SALONU	

Moderatör Prof. Dr. Hilmi UYSAL
(AÜÖED Yönetim Kurulu Başkanı)
Panel açış konuşmasını yapıyor.

PANEL SUNULARI

NASIL BİR EĞİTİM İSTİYORUZ?

Memduh Sami TANER

Eğitim Fakültesi
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

Akdeniz Üniversitesi
Öğretim Elemanları Derneği

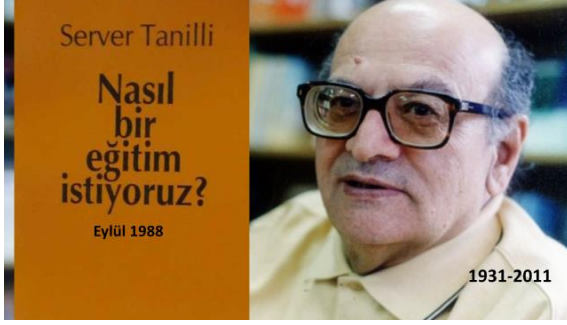

**EĞİTİMDE GÜNCEL
SORUNLAR VE TARTIŞMALAR**

PANEL MODERATÖR Doç. Dr. Rabia VEZNE Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi	
KONUŞMACILAR	
Prof. Dr. Memduh Sami TANER	Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Şükrü ERDEM	Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ	Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Prof. Dr. Yeşim ŞENOL	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi

8 ARALIK 2022 PERŞEMBE SAAT: 15.00
OLBİA ÇARŞISI B SALONU

Panel Afışı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi 10 Aralık 1948 BM

Madde:26

1. Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır.

2. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir.

3. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir. *Universal Declaration of Human Rights*

Jan Amos Comenius (Jan Ámos Komenský)

1592-1670

BÜYÜK DIDAKTİKA (Didactica Magna)

Komenský'nin mevcut eğitim sistemimizle ilişkisi Kopernik ve Newton'un fiziğe, Bacon ve Descartes'in modern felsefeye olan tutkusuna benzer.

Yeni medeniyete ilham veren fikirler üretmiş ve bu fikirleri kendi eğitim felsefesine uygulamıştır.

Nicholas Murray Butler

Comenius'a göre;

- Genç-yaşlı, zengin-yoksul, soylu veya soylu olmayan, erkek-kadın bütün insanların bir arada ve her birinin ayrı ayrı eğitilmelerini ister; çünkü ona göre aslanan «yazgının (kaderin) insan olarak yarattığı herkes eğitilmelidir»

İnsan soyunu eğitmek sadece bir sosyal görev değil, insanlığın en soylu özelemlerinden biridir.

EĞİTİMDE GÜNCEL SORUNLAR VE TARTIŞMALAR

- Eğitimde İçerik ve Kalite Sorunu
- Ekonomik Sorunlar
- İdari/Yönetimsel Sorunlar
- Hukuki Sorunlar
- Teknik-Altyapı Sorunları
- Bölgesel Eşitsizlikler

Eğitime Dair Tartışmalar

Hukuki Boyut

Sosyal ve Ekonomik

Kültür Temelli

Teknoloji ve Altyapı

Öğretmen Sorunu

Uygulama ve Yöntem

Ticarileşme

Sınav Temelli Yaklaşım

Uyuşturucu

EĞİTİMDE GÜNCEL SORUNLAR VE TARTIŞMALAR

TARTIŞILMASI GEREKEN TEMEL KONULAR

- Günümüz eğitim sistemiyle;

Beden, Zihin, Ahlak, Ruh ve Duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip birey-yurttaş yetiştirmek (bu gün) mümkün müdür ?

EĞİTİMDE GÜNCEL SORUNLAR VE TARTIŞMALAR

- Özgür ve Bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip demokratik refleksleri olan birey /yurttaş yetiştirmek mevcut sistem ile ne kadar mümkün ??
- Yapıcı, yaratıcı, sorgulayan ve becerileri gelişmiş/verimli olabilen birey /yurttaş yetiştirebiliyor muyuz ?

Panel'den...

AÜÖED'in "Eğitimde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar" Paneli ve Akademik Bilinç Özeti için kaleme aldığım bu yazı, bilimsel bir analiz olmayıp 40 yıllık iktisat eğitim ve öğretim deneyimine bağlı gözlemleri yansıtmaktadır.

1-Türkiye'nin Sosyal Bilim Sorunu: Yaklaşık 8,5 milyon üniversite öğrencisinin yarısının açık öğretim, %76'sının sosyal bilim, %40'a yakınının İİBF ve benzeri alan öğrencisi olması başlı başına bir sorundur. Eğitimin genel çerçevesi, yöntemi de 40 yıldır çok değişmemiştir. Günümüzde birçok ülkede yükseköğretim programları "piyasa"nın gereksinimlerine göre evrilmekte, geleneksel üniversite öğretiminden farklı, Z kuşağına daha uygun, bireyselleştirilmiş (ve dijital) eğitim-öğretim türleri ortaya çıkmaktadır. Kamu-piyasa rolleriyle birlikte üniversite eğitimi de değişmektedir, değişecektir.

2-İlgili yazında öne çıkan öğretim sorunları: Üniversite öğrencileri, temel genel kültür bilgilerini dahi almadan mezun olabilmektedir. KPSS'de İİBF ve Fen-Edebiyat mezunlarının doğru yanıt sayısı son derece düşüktür. Tıp, hukuk, mühendislik gibi tüm dallarda eğitimin yetersizliği üniversite dışındaki sohbetlerin de konusudur. Öğrencilerin düşük başarı düzeyi, pasif öğrenme tekniği, teori ve pratik

arasındaki uçurum bu alandaki makalelerin ortak konusudur.

Ders programlarının felsefe ve teori içeriğini veya tam tersine staj, alan deneyimi, veri analizi, istatistik uygulama içeriğini artırmaya dönük öneriler öne çıkmaktadır. Öğrenci anketleri, “piyasada geçerliği olmayan ders ve bilgilerin” fazlalığından yakınma olduğunu göstermektedir. Üniversite baraj puanının “emirle” düşürülmesi, lise eğitimi kalitesi, aflar, ders geçme sistemi, yaz okulları, bütün sınavların test sınavına dönüşmesi, ezber sistemi... hepsi, aslında kök sorunların sonuçlarıdır.

3-Öğrenememe-öğretmememe, meraksızlık sorunu: Yalnızca eğitim sorunu değil, akademisyenleri de kapsayan toplumsal psikoloji, kültür sorunudur. Tarihsel olarak toprağının sahibi olamayan, kentlileşememiş, siyasal yönetime katılmayan, inanç kültüründen bilgi kültürüne geçememiş toplumlarda merak ve öğrenme kültürü zayıf kalmaktadır.

Topraklarındaki Roma dönemi eserlerini, bir dönem egemenlik kurduğu Mısır’ın eski uygarlığını merak etmemiş bir toplumuz. Bilim insanlarımızın çok azı diğer bilim dallarıyla ilgilenmiştir. Bırakalım diğer bilim dallarını, edebiyat, sinema gibi alanlara ilgisiz sosyal bilimcilerin sayısı da artmaktadır. Merak, bilgi sevgisi, öğrenme yetisi veya bilişsel gelişim bir kültürdür, tamamen bireysel değil, aynı zamanda toplumsaldır. Öğrenmenin yeri yalnızca okul değil, günlük yaşamdır. Geçmişte üniversite bu kültürün yeriydi, artık değildir.

4-Türkiye’de üniversite eğitiminde varoluşsal sorunlar: Batı geleneğinde üniversite yereldir, kent kökenlidir. Ülkemizde merkezden kurulmuştur, her dönem siyasal müdahale altındadır, müdahale giderek yoğunlaşmış, organik nitelik kazanmıştır. Cumhuriyetin ilk döneminde bilim ve bölgesel kalkınma arayışı bulunmaktadır, ama yakın geçmişte üniversitelerin kurulmasının nedenleri “esnaf talebi” ve politik amaçlardır. Sanayi toplumu oluşmadığı için üniversite anlayışı

esnaf ve memur kültüründe kalmıştır. Üniversitelerin isimleri bile bu anlayışı yansıtmaktadır. Üniversitelerden beklenen ara eleman yetiştirmesidir, gelişme de bu yönde olmuştur, artık bu işlev de yerine getirilememektedir.

5-Öğrencinin ve akademisyenin edilgenliği: Öğrenmenin koşulu olan öğrenme sürecinde aktif veya etkin olmak, bir öğretim tekniği konusundan ibaret değildir, bireyin yurttaş veya aktif yurttaş olmasıyla başlamaktadır. Akademisyenin edilgen olduğu bir ortamda öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımı beklenemez.

6-Her ağacın kurdu özünden olur: Öğretim üyesi, üniversite ve eğitim sorunlarının dışında değildir. “Sistem”, “YÖK”, “politika”, bizim dışımızda, bize rağmen dışsal etkenler değildir. Ücret hakkını savunamayan akademisyenlerin ders ücreti, yaz okulu, ikinci öğretim gibi araçları benimsemesi, sorunun bir parçasıdır ve ortak sorumluluğumuzdur. Kadro açmak için açılan bölümler, kadrolaşma süreçlerinde herkesin kendi derdine düşmesi de böyledir. Akademisyenin “farkındasızlığı”, kendimizin ve yaptığımızın farkında olmamamız en büyük sorunumuzdur.

7-Entelektüel kültürün yok olması: Bölümüzün emekli öğretim görevlisi, Dr. Önder Okumuş’un aktardığı sözle, “üniversite hocası ders vermez, feyz verir”. Üniversite entelektüellerin yeridir, bilim insanı olmak bir kültürdür, teknik uzman, resmi görevli kültüründen farklı bir kültürdür. Bu kültür az sayıda üniversitede yeşermiş, sonuç itibarıyla kalmamıştır. Toplum ve üniversite olarak “önce onur, sonra yaşam” gibi ilkelerimiz olmamıştır. Bir dönem “her hoca bir kraldır” diyen hocaların bulunduğu üniversitede giderek resmi görevli kültürü benimsenmiş, üniversite eğitimi lise eğitimine benzemiştir.

8-Aydınlanma konusu: Batı uygarlığında gelişme çatışma temellidir; yerel güçler, kent olgusu, sınıfsal değişim, kiliseyle çatışmanın getirdiği dünyevileşme, insan merkezli düşüncüyü geliştirmiştir.

Laiklik, “din-devlet” konusu değildir, hümanizma, insan ve yaşam sevgisi, özgürleşme konusudur.

9-Özgürlük ve mutluluk sorunsalı: Özgürlük teorisi konusunda eksiklerimiz çoktur. Özgürlük, insanı insan yapan, ahlak ve sorumluluk bilinciyle yetişkin kültürünü yaratan, toplumu halk, halkı ulus yapan temel unsurdur. Bizim tarihimizde Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre, Anadolu Selçuklu Devleti’nin sonu ve merkezi otorite zayıflaması sürecindeki özgürleşmenin simgesi sayılabilir. Benzer bir başka dönem bilmiyorum. Özgürlük ruhu, kültürü olmadan yetişkin, mutlu bir toplum ortaya çıkmıyor. Üniversite ve eğitimin varoluşsal unsuru özgürlüktür.

10-Tartışmanın yok olması ve demokrasi: Bilimsel tartışma üniversite eğitiminin bir parçasıdır. Üniversitede teknik uzmanlaşmanın bilimin önüne geçmesinin neden olduğu tartışma eksikliğine ABD’de 1960’larda dikkat çekmiş bilim insanları bulunmaktadır. Aşırı uzmanlaşmanın bilime yabancılaşmayı getirmesi dışında, ülkemizde tartışma kültürünün tümüyle yitirilmesinin başka nedenleri de bulunmaktadır.

Tartışma ortamı, öğrenme sevgisi, insan sevgisi ve saygısı, düşünce özgürlüğü, öz güven, birey kültürü içeren farklı bir kültür ve ortam gerektirmektedir.

11-Toplumsalın yok olması: Dünya, Oxford sözlüğü katkısıyla “gerçek ötesi” ve “Goblin biçemi” kavramlarının tanımladığı bir dönemdedir. “Dijital Orta Çağ”, politik kutuplaşma, ABD’den Türkiye’ye her yerde iletişimi parçalamaktadır. Ülkemiz, buna ek olarak yarım yüzyıldır ekonomik ve siyasal gerilim altındadır. Bu kadar gerilimin toplum psikolojisini bozması doğaldır, toplumsal ilişkilerde, iş yaşamında bunun sonuçları yaşanmaktadır. Toplumsal değerlerin aşınması, kurumsal kültür ve gelenek kalmaması üniversitede tartışma olanağını ortadan kaldıran bir başka unsurdur.

12-Sosyal Bilim-Paradigma Krizi: Klişe bir başlık olsa da ekonomik, toplumsal

yapının değiştiği, egemen paradigmanın sorunlara çözüm üretmediği bir dönemdeyiz. Paradigma egemenliği, felsefe, teori ve teknik düzeyleriyle ilerlemekte, ancak yapı değiştiğinde teknik düzeyde ilerleme sorunları çözmek için yetersiz kalmakta, araştırma ve öğretimin önemli bölümü anlamsızlaşmaktadır.

Günümüzde eşitsizlik, sömürü, iklim değişikliği, ayrımcılık, çoğunlukçu popülizm gibi sorunlar karşısında teknik düzeyde bilimsel çalışmalarla yetinen bir üniversite, iyi bir eğitim-öğretim için gerekli saygınlığı kazanamaz. Sosyal bilimde bilimin nesnelliği, yansızlığıyla bilim insanının yansızlığının karıştırılması, Türkiye gibi ülkelerde üniversitelerin, bilginin ve eğitimin değerini düşürmektedir.

Son söz: Eğitim sorununun nedenleri ve çözüm yolları üç düzeyde ele alınabilir:

Eğitim politikası (MEB, YÖK), kurumsal yapı (üniversite yapısı) ve kültür.

Çözüm için ilk düzeyde fazlasıyla öneri yapılabilir, ancak ikinci ve üçüncü düzeyin değişmesi artık çok güçtür. Kültürü belirleyen kök sorunları anlamak için, teknik dilden bilim diline geçerek başlamanın, en azından sosyal bilimde, temel kavramlara dönerek tartışmanın yararlı olacağını düşünüyorum.

NASIL BİR ÜNİVERSİTE İSTİYORUZ?

İbrahim ORTAŞ

Çukurova Üniversitesi

Ziraat Fakültesi

Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü

Cumhuriyet Dönemi

- 1933(6 Haziran) Üniversite Reformu İstanbul Darülfünunuyürürlükten kaldırılması ve Millî Eğitim Bakanlığı'na yeni bir üniversite kurulmasına dair kanun, 2252 sayılıkanun [33 Reformu]
- 1946 (18 Haziran) 4936 sayılıÜniversiteler Kanunu (İlk Muhtariyet)[46 reformu]
- 1960 Üniversiteler Kanunu'nun bazımaddelerinin değiştirilmesi, 115 sayılı Kanun (Özerk Üniversite)
- 1973(7 Temmuz) 1750 sayılıÜniversiteler Kanunu
- 1981(6 Kasım) 2547 sayılıYükseköğretim Kanunu [81 Reformu]

Bilim insanı kimdir? Kim değildir?

- Sonuç olarak, bilim adamı toplumdaki kopuk değil, toplumun içinde, sevinçleri, acıları olan insandır. **Bilim insanı sürekli kafasında sorunları olan, aydın sorumluluğu olan, açık, uzak görüşlü ve çözümlenici** yeteneğinde olan kişidir.
- Bilim adamı, sorumluluk duyan, olup bitenler hakkında doğadan, insandan yana tavır olan kişidir.

- Tersinden bilim adamı duruma göre pozisyon alan, **para pul, makam mevki için çalışan,** birkaç makale yaparak akademik aşamaları sağlan kişi değildir.
- Toplumsal sorumluluktan kaçan, gözerimi kaparım vazifemi yaparım diyen memur değildir.

Üniversite Nedir?

- *Üniversite; insan, toplum ve doğa yararına gerçeği araştıran ve derinleştiren, bilgiyi derleyen, düzenleyen, çoğaltan ve yayan bir bilim kurumudur.*

ÜNİVERSİTE,

- En yaygın ifade ile; **kamu yararı için bilgi üreten, bilgiyi ileten ve yayan özerk bir öğretim ve araştırma kurumudur.** Üniversitelerin sorunları evrensel boyutta olduğu için sınırlarının alanları dünyanın da sınırlarının ötesine taşınan yapıdadır. **Bu ortamlarda her türlü düşünce otoriteye, tabulara ve kişilere bağlı olmaksızın tartışılmaktadır.**

ÜNİVERSİTE NASIL BİR ORTAMDIR?

Üniversiteler salt derslerin sıralarda işlendiği kurumlar değil, bilginin **analiz ve sentez edildiği** kurumlardır. Üniversitelerde bilim ve felsefe tartışılarak öğrenilir, meslek öğrenme bir yan ürün olarak değerlendirilir.

BİLİM TARİH BOYUNCA NEDEN İKTİDARLAR ÜNİVERSİTELERİ KONTROL ETMEK İSTEMEKTEDİRLER?

- Tarihsel süreç içinde üniversite-toplum-iktidar ilişkisi hep bir çatışma konusu olmuştur. Bilgi üreten kurumlarda yer alan bireyler genelde özerk kişilikler olarak hiçbir şekilde otoritelerin etkisinde kalmak istememekte ve kurumlarında rahat çalışması için ortamın özerkliğini savunmaktadırlar.
- Özerklik kavramı daha çok aklın özgürlüğü için istenmiştir. Bu mücadele çağına yön vermiş saygın bilim insanları tarafından verilmiştir, verilmektedir. Yoksa yeni bilgi üretilemez.

NASIL BİR ÜNİVERSİTE?

- *Üniversite, her türlü otorite egemenliğinden kendini arındırmış özerk, toplum yararına faaliyet yürüten, üniversitenin tüm unsurlarının yönetimde yer aldığı, özgür ve özerk” bir ortamdır.*

Bugün Dünya’da bilim ve teknoloji devrimi sürüyor....

- Dünya hızla bilişim çağına giriyor
- Nanoteknoloji ve Biyoteknolojik devrimler, günlük yaşantımızı değiştirmeye başladı.
- Ancak dün Osmanlı'nın göremediği bilimsel gelişmeleri, sanki bugün yine ihmal ediyoruz.
- Oysa mutlaka çağı yakalayacak atılımlar yapmak zorundayız.

Güçlü yönetim/Güçsüz akademisyen

- YOK ve 2547 sayılı yasa üniversitelerde aşırı güçlendirilmiş yönetimin karşısına güçsüz akademik kadroları koymuştur. Bu durum öğretim elemanlarının akademik konularda üniversiteye yaraşır özgür bir tartışma/müzakere için fazla bir şanslarının olmadığını gösteriyor.
- Ters düşmenin bedelini susarak veya ödeyerek yaşayan...
- Gelişmiş üniversitelerde iş yapan bilim insanları ve anabilim dalları çok daha yetkin ve üst yönetimlere karşı ürettikleri ölçüde güçlüdürler

Baskı ve korkudan arı olmak

- Akademiye özgürlük, baskı ve korkudan arı olmak, hava kadar su kadar gerekli.
- Akademiye beklenen yeni fikirler, topluma ve insanlığa katkı ancak böyle bir iklimde vücut bulabilir.

BİLİM POLİTİKASI ŞART

Bu anlamda belirli bir ölçüt getirilmeden önce mutlaka üniversite bilim politikasının oluşması ve bunun öncelikli olarak belirlenmesi gerekir.

Üniversitelerin Üretkenliği Ancak Özerk Ortamda Sağlanabilir

- Üniversitenin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için akademik özgürlük ve üniversite özerkliğine sahip olması zorunludur. Özerklik kavramı, seçme özgürlüğü veya irade özgürlüğü olarak dile getirilebilir.
- Üniversite açısından (üniversite tüzel kişiliği açısından), akademik, idari ve mali özerklik zorunludur.
- Üniversitemiz batı ölçütlerinde 10 üzerinden ülkemizdeki özerklik notu 1.5'tir.

Üniversite Reformuna Artık Kaçınılmaz

Ülkemizin Gelecekteki Başarısı Bilim Ve Üniversite Reformuna Bağlıdır.

Bunun için Anayasanın 130 ve 131 maddesi değişmeli ve açıkça Anayasada akademik özgürlük ve üniversite özerkliği vurgusu ifade edilmelidir.

Bu yasa, bilim özgürlüğünü üniversite özerkliğini güvence altına almaktadır.

Üniversite Özerkliği ve Özgürlüğü Önce Zihinlerde Başlamalıdır

Yeni anayasa ve üniversiteler yasası için üniversiteler tutum almalıdır?

- Anayasa ve sonrasında gündeme
i. Üniversite yönetiminin ana gövdesini seçimle gelmiş, bilim insanı niteliği taşıyan, etik ve demokratik değerlere bağlı kişilerden oluşan kurulların oluşturması
ii. Yetkilerin rektörlükten fakülte, bölüm, anabilim, bilim dalı yönüne akılcı bir şekilde dağıtılması
iii. Üniversite içi ve dışı erklerle karşı akademisyenin ifade hürriyetinin net bir şekilde güvence altına alınması için proaktif bir tutum

Bilim politikası belirsizliği ilerlemeyi engelliyor

- Türkiye'nin bilimsel araştırma öncelikleri belirsizdir. Bir başka ifade ile bilim politikamız yok
- Türkiye'de belli bir problem üzerinde çalışan ve bu problemin çözümüne yönelik özgün yayınlar yapan birikimli bilim insanı sayısı azdır.
- Bilimsel araştırmaya harcanan kaynaklar Türkiye'nin belli bir probleminin çözümüne katkı sağlamaktan çok akademik aşamaların elde edilmesine yöneliktir.
- Rektör, dekan vb... yönetici kadroların atanmasında bilimsel yeterlilikten çok siyasi irade, seçim vaadi vb... etkilidir.

Bu durumda gerçek bir bilimsel üretimden çok kaynak israfı yapılmaktadır.

Bilimsel Özerklik

- Program ve Müfredat Belirlenmesi,
- Akademik Personel Alımı,
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme,
- Öğretim Teknolojisi ve Yöntemleri,
- Araştırma Projeleri Seçim ve Kabulü, **konularında siyasetten ve ekonomik güçlerden bağımsızlık**
- Akademik özgürlükle anlamdaş değil

Yönetimsel Özerklik

- Akademik Öz Yönetim (*Collegial Self-Governance*) Müktesep Hak (Droit Acquis)
- Öğrenci, İdari Personel, Veli ve İş Alemi vb Menfaatdar (*Stakeholder*) Katılımı;
- Devlet Üniversitelerinde Siyasi Etki
- Ülke Uygulamalarında Farklılık

Mali Özerklik

- Bütçe Özerkliği
- Gelir ve Harcama Kalemlerini Seçme Hakkı
- Harç Düzeylerini Belirleme Özgürlüğü
- Borçlanma Özerkliği

Hesap Verme Sorumluluğu

- Bilimsel, Yönetsel ve Mali Özerkliğin Sonucu
- Menfaatdarlara Misyon, Vizyon ve Stratejik Plana Göre Kullanılan Kaynaklarla Gerçekleştirilen Performans Arasındaki İlişkinin Hesabının Verilmesi
- Bilimsel, Yönetsel ve Mali Yönlerden İç ve Dış Denetime Açıklık ve Saydamlık

ÜNİVERSİTE Her Türlü Otorite Egemenliğinde Uzak Ortamlardır

- *Üniversite, her türlü otorite egemenliğinden kendini arındırmış Özerk, toplum yararına faaliyet yürüten, üniversitenin tüm unsurlarının yönetimde yer aldığı, özgür ve özerk” bir üniversite.*

Bir Rektörün Önerileri

- Nasıl Bir Rektör?
- İktidari, adil, girişimci, çalışkan, dürüst, cesareti, paylaşımcı, eleştiriye açık,
- Bütün Üniversite mensupları ile bütünleşmiş, halka ile barışık, insana güvenen ve güven veren,
- İnsan haklarına ve hukuka saygılı, demokrasiye inanar,
- Bilim politikası olan, entegrasyona önem veren, dinamik,
- Bölgenin titizliğini, paylaşılmasını ve disiplinler arası koordinasyonu sağlar,
- Ben yaptım oldu anlayışına değil, birlikte, demokratik ve katılımcı yönetim anlayışına uygulayan,
- Kolay yönetilebileceği kişileri değil, iş yapacak kişileri arayan ve yetkilendiren bir yönetim ve iş bölümü anlayışında olan,
- İdari ve akademik yapılarına içerisinde sıkışmayan,
- Eğitimde kaliteyi ön planda tutan,
- Kaynakların kullanımında adil, dengeyi gözeten ve ekonomik etkililiği sağlayan,
- Enerjisini ve zamanını kısır çekişmeler yerine, üniversitenin huzuru, eğitim, öğretim ve fiziki yapılandırması için harcayan,
- Liderlik vasıflarına sahip, üniversiteyi kurum içinde ve dışından iyi şekilde temsil edebilecek ve üniversite için çalışmaya heyecanını kaybetmeyen bir rektör.

YÜKSEKÖĞRETİMDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ

Yeşim ŞENOL
Tıp Fakültesi,
Temel Tıp Bölümü

2. slayt: ZAMANDA YOLCULUK... (90'LAR VE ÖNCESİ...)

- Tanımlanmış bir müfredat
- Üniversite bitirme ile iyi ücretle iş bulma
- Özellikle kamu sektörü için, ulusal ve küresel kalkınmanın ihtiyaçlarını karşılayan iyi eğitilmiş profesyonelleri üreten bir akış
- Yatırım
- Özellikle Avrupa'da ücretsiz eğitim

3. slayt: 90'LAR VE SONRASI

- Küreselleşme, finansal değişim
- İstikrarlı oyun alanımızda sallantı
- "Müşteri" olarak öğrenen öğrenci
- Yatırım olarak görülmediği için bütçelerde kısıtlamalar
- Kurumlar arası rekabet

4. slayt:

- Artan öğrenci harçları
- 1990'da 8 milyon mezun -2013'de 33 milyon (UNESCO,2016)
- "herkesin" diplomasının olması
- Kariyer güvencesinin olmadığı bir eğitim
- Üniversitelerin sıralanması
- İnternet

5. slayt: AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE NÜFUS ARTIŞI

- Globalleşme
- Bilgi toplumu
- Yeni temel teknolojiler
- Devlet reformları; devletin küçültülmesi ve yeniden yapılandırılması
- Artan rekabet, artan talepler
- Yükseköğretime talebin sürekli artma eğiliminde olması
- Akreditasyon

6. slayt: YÜKSEKÖĞRETİMDE DEĞİŞİM

- Üniversitelerin bilgiye erişim ve öğrenme fırsatları ile farklı yerlere zorunlu yönelimi
- Markalar kutuplaşırken, küresel ölçekte öğrenmenin demokratikleşmesi
- Zaman ve mekan fark etmeksizin beceri ve yetkinliklere ulaşılabilme imkanı

7. slayt: GÜNÜMÜZDE MEZUNLARDAN BEKLENİLEN

- İşe başvuran üniversite mezununun elinde başvuru için belirli bir beceri seti olması
- Başvuranların çoğunluğu benzer düzeyde yeterliliğe sahipken, belirli beceriler fark yaratır.
- Sosyal sorumluklar, hobiler, kurslar, iş tecrübesi, bağlantılar, ağlar Yükseköğrenim yoluyla kazanılıp kazanılmadığı önemli değildir
- Yüzlerce uygun diplomaya sahip başvuru varlığında seçim aldığı eğitimden daha farklı özellikler ile olmakta

8. slayt: YÜKSEKÖĞRETİM NE SUNUYOR?

- Geleneksel diplomaların devri bitiyor mu?-Eğitimin değer kaybı «Devaluation of Teaching»
- Dünya çapında lisans, yüksek lisans, doktora diplomalarının sayısının

artmasına karşın özel bir statü sunmaması

- İşsizlikte hızlı bir büyüme
- Mezun yeterliliklerinin daha önce olduğu gibi çalışma hayatına hazırlamaması
- Öğretilen ile gerçek arasındaki açık
- İş gereksinimlerinin sürekli değişimi, elde edilen bilgilerin yarı ömrünün kısalması

9. slayt:

- Bilginin aşırı artması: Bilgi yarı ömrü çok kısalmış durumda;
 - 1950: 50 y
 - 1980: 7y
 - 2010: 3.5 y
 - 2020: 0.2 y (73 gün)
- Eğitim- hizmet dengesi (özellikle tıp eğitiminde)
- Uygulamaların azaltılması- kuramsal derslerin artması

10. slayt: PEKİ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BU DEĞİŞİME HAZIR MI?

- Yükseköğretim veren kurumların misyonu ne?
- Yükseköğretim toplumun gelişimine yönelik neler yapılabilir?
- **Üniversiteler entelektüel yeterliliğin yaratıcısı olarak toplum için önemlidir.**

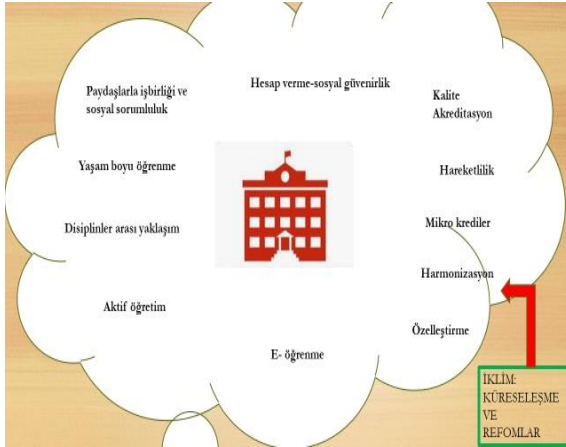
11. slayt: EKONOMİK

- Dünyada halen global yüksek öğretim sektörünün rakamsal büyüklüğü yaklaşık 2.5 Trilyon dolardır.
- Yükseköğretim sektöründe istihdam edilen akademik personel
- (öğretmenler/okutmanlar) global işgücü piyasasının yüzde 5'ini teşkil etmektedir.

12. slayt:

- Yükseköğretim sektöründe okuyan öğrenci sayısı 100 milyona yaklaşmaktadır.
- 2003 yılı itibarıyla 2.5 milyon öğrenci dünyanın çeşitli ülkelerinde okumaktadır.

13. slayt:

14. slayt: ÜLKEMİZ DE YÜKSEKÖĞRETİM

- 2022 yılı itibarıyla 205 (209) üniversite vardır. Bunlardan 129'u devlet Üniversitesi, 76'sı vakıf üniversitesidir
- Türkiye'nin her ilinde en az bir devlet üniversitesi bulunmaktadır.
- 8 milyon 240 bin 997 öğrenci (YÖK veritabanı)
- 32 bin 233 profesör
- 20 bin 203 doçent
- 41 bin 516 doktor öğretim üyesi
- Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı: kabaca 87,9 (tüm kurumlar eşit kabul edilirse)

15. slayt: KALİTE VE AKREDİTASYON

- Yükseköğretim alanında gözlemlediğimiz önemli değişim trendlerinden biri, toplam kalite yönetimi, kalite güvence sistemleri ve akreditasyon uygulamalarıdır.
- Akreditasyon, tanımlanmış bir kuruluşun, eğitim programı ya da kurumu tanımlanmış
- Standartlar ve kriterlerle periyodik olarak değerlendirilmesi
- Eğitim programının değerlendirilmesi için standartlara ve kriterler
- Periyodik bir süreç

16. slayt:

- Akreditasyon, eğitim kurumları ile toplum arasında bir sözleşme
- Eğitim alan öğrencilere, hizmet sunucularına ve hizmet sunumunu finanse eden kuruluşlara güvence veren bir sözleşme
- Sürekli nitelik geliştirmek için bir araç
- Bu süreç hem eğiten hem de öğreten için

17. slayt: AKREDİTASYON İLE ...

- Fiziki altyapı (bina, spor tesisleri, açık alan vb.)
- Akademik altyapı (laboratuvar, kütüphane, dokümantasyon, iletişim, bilgi işlem vb.),
- Ders programı,
- Sınav ve değerlendirme sistemi,
- Akademik/idari personel temin ve geliştirme sistemi,
- Araştırma ve yayınlar,
- Kurumsal gelişme planı (stratejik planlama),
- Üniversite-sanayi-toplum ilişkileri vb

18. slayt: SONUÇ OLARAK- EĞİTİMDE

- Yaşam boyu öğrenme prensiplerini merkeze alan
- Öğrenci merkezli
- Problem çözme becerisinin kazandırıldığı
- Yansıtma becerisinin kazandırıldığı
- Derin öğrenme prensiplerinin uygulandığı
- Yeterliye dayalı
- Açık müfredat
- Ulaşılabilir bilgi
- Çok yönlü
- Ekip çalışmasına açık
- Uygulamaya yönelik
- Çok yönlü değerlendirilen

19. slayt: ÖNEMLİ

- Paradigma değişimi aniden meydana gelir. Zamanlamasını tahmin etmek çok zordur.
- Bilişsel / Yaratıcılık / Esneklik...

"ÖLÜMSÜZ LİDER: ATATÜRK"

Geçen sayıdan devamla...

Anımsatma:

Akademik Bilinç bültenimizin 23. sayısında (Kasım 2022), yazıya şöyle başlamıştım:

"Bu bir övme yazısı değildir".

Yazının iki yönü var:

Birincisi 20. yüzyıl tarihinin akışını değiştirmiş bir büyük komutanı **Gazi Mustafa Kemal Paşayı** saygı ile anmak.

İkincisi ise "Ön Asya" olarak bilinen bu coğrafyanın binlerce yıldan birikimli kaderini değiştiren, çağdaş birey ve ulus olma onurunu/ laik hukuka dayalı çoğulcu parlamenter sistemde yaşama saygınlığını kazandıran bir "**Büyük Devrimci**"yi "**ATATÜRK**"ü anlamak ve eyleme dönüştürmek.

Şimdi ikinci bölüm:

II. ATATÜRK'Ü ANLAMAK

Çöken İmparatorluğu kurtarmak için yapılması gerekenlerin hazırlığındadır, Gazi Paşa. Cephelerde bir yandan savaşırken diğer yandan gelecek güzel günlerin "**Cumhuriyet Aydınlanması**" için donanımını geliştirir, kitap okur, analiz eder, bulabildikleriyle tartışır.

Osmanlı ordusunun paşasıdır ama O bir "**aydınlanmacı**" ve "**eylem insanı**"dır. O, 20. yüzyılın başında, on beş yılda "ortaçağ din-tarım toplumundan" "çağdaş bir ulus" yaratma başarısını gerçekleştirmiş bir "deha"dır.

ATATÜRK'Ü VE CUMHURİYET AYDINLANMASI'NI ANLAMAK:

Cumhuriyet Aydınlanması, tarihte ilk kez bu topraklarda, "YENİ İNSAN" ve "YENİ TOPLUM" yaratmaktır!

ATATÜRK, Cumhuriyet Aydınlanması ile tarihin akışında bu ülkede şunları başarmıştır. Atatürk'ü anlamak budur!

1. Egemenliğin gücünü, gökyüzünden yeryüzüne indirmiş ve ülke insanının kendisine vermiştir. Bu devrim, bu topraklarda tarihin akışına başkaldırdır!

2. En büyük Devrim, asırlarca geri kalmış "**ortaçağ din-tarım toplumundan**", nerdeyse ilkel yaşam içinden "**modern toplum**" yaratma başarısıdır.

3. Ülke yönetimi, her hal ve şartta "**tek adam rejimi**" değil, demokrasinin temeli olan "**Meclis**"tir. Ülkede egemenlik bir kişinin teokratik gücüne değil, ülkede yaşayanların gücüne/ kendilerine teslim edilmiştir: "**Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir!**"

4. Binlerce yıldır bu topraklarda yaşayanlar, "biat kültürü" inanmışlığı içinde bir krala/ padişaha/ kişiye bağlı "**kul**" ve toplumda "**teba**" konumunda idiler, ilk kez yaşamda "**kendisi**" ve "**birey**" olmuşlardır.

5. Toplumsal yapıda hiçbir "**soyluluk kalmamıştır**". sıradan halk çocukları (kimsesiz yetim ve öksüz biri, köylü bir çobanın, esnaf bir tornacının, bir tekne kaptanının çocukları) ülke yönetiminde iktidara gelmiş, Cumhurbaşkanı olabilmişlerdir.

6. Ülkede yaşayanlar, ırk/ etnik/ dil/ inanç/ renk/ cinsiyet ayrımı olmaksızın, aynı geleceği birlikte amaçlayan "**ulus**" olmuştur.

7. Ulusun her bir bireyi "**eşit haklara sahip**" onurlu "**yurttaş**" olmuşlardır.

8. Farklı konum ve inançta olan yurttaşların yaşamda eşitliğini sağlamak, devlet hukuk düzeninin din/mezhep baskısı olmaksızın ve bir inanca dayanmaksızın yürütülmesini gerçekleştirmek, devleti yönetenlerin yönetilenlere hesap verebilirliğini olanaklı kılmak için "**Laik Hukuk Düzeni**" gerçekleştirilmiştir.

9. Çağdaş hukuk düzeni keyfiliğe göre değil, yasalara dayalı "adalet" dağıtıcı "savcı-avukat-yargıç" eşitliğinde mahkemeler eliyle yürütülür olmuştur.

10. Ülke yönetiminde hukukun temeli, herkese eşit olarak uygulanan "**insan hakları**" anlayışı olmuştur.

11. Kadın, ilk kez insan haklarına sahip onurlu yurttaş olmuştur. Toplumsal yaşamda "**kadın erkek eşitliği**" hukuk önünde sağlanmıştır.

12. Kadın nüfus ilk kez tam sayılmıştır (1927).

13. Kadına “**eşit miras hakkı**” tanınmıştır.

14. Aile hukuku ilk kez “**tek eşli**” evliliği getirmiştir (Türk Medeni Kanunu).

15. Kız çocuklarının yaygın okumaları sağlanmıştır.

16. Eğitim-öğretim “**laik bilimsel**” temele dayandırılmıştır (Öğrenim Birliği Yasası, 3 Mart 1924).

17. Türkçe'nin fonetik yapısına ve sesine uygun “**Türk Alfabeti**” ile okur-yazarlık oranı artırılmıştır.

18. “**Dil bilinci**” yaratmıştır: “**Dil Devrimi**” ile Türkçe eğitim, bilim ve yaşam dili olmuştur. (Derleme bir dil olan ve harekesiz yazılan Osmanlıca hem Türkçenin ses uyumuna uygun değildir, hem de aynı sözcük farklı anlamlarda okunabilir).

19. “**Tarih bilinci**” yaratmıştır: “**Tarih Araştırmaları**” yapılarak, Anadolu'nun tarihini neredeyse Osmanlı Devleti ile başlatan bir anlayıştan, ilk uygarlıklardan beri Anadolu'da yaşamın kesintisiz sürdüğünü gösteren bir tarih anlayışı bilimsel gerçeğine ulaşılmıştır.

20. Erkeklerin yüzde 7'si, kadınların yüzde 3'ü okuma yazma bilen bir toplumda, “okur-yazar olmak” ve “**eğitim-öğretim her yurttaş için temel yurttaşlık hakkı**” olarak benimsenmiştir. Bu anlayış ve amaçla “**okur-yazarlık seferberliği**” başlatılmıştır. Bir yandan okullar açılırken, diğer yandan “**Millet Mektepleri**” ile on beş yıl sonra okuryazarlık oranı yaklaşık yüzde 30'un üstüne çıkarılmıştır.

21. Kitap basımı ve okunma artışı sağlanmıştır.

22. Dünya açısından özgün bir eğitim-öğretim modeli geliştirilip, “**Köy Enstitüleri**” ile işte iş ve öğretim gerçekleştirilmiştir (1940).

23. “**En temel yol gösterici bilimdir**” bilinci yaratmıştır: “**Sorgulayan özgür insan aklı**” ve “**bilim**” rehber olarak, toplumun önünde bir aydınlık yol gösterici olmuştur.

24. Çağdaş anlamda “**bilimsel**” “**üniversite**” anlayışı ile yükseköğrenim düzenlenmiştir (1933). Bilimin özgürlüğü yön gösterici olmuştur.

25. Yaratıcı insan aklının özgürlüğü olan “**sanat**” ve “**müzik**” alanında eğitim ve uygulamada çağdaş gelişmeler başlatılmıştır.

26. Toplumsal yaşam, uluslararası “**aynı ölçülebilir birimlerle düzenlenmiştir**”. (Osmanlı'da “**aynı**” birim olması gereken “uzunluk/ ağırlık/ hacim/ zaman” ölçü birimleri yöreden yöreye değişir. Uzunlukta “arşın” ve “endaze”, ağırlıkta “okka”, hacimde “şinik” “kile” birimleri kullanılır. Zaman üç ayrı birimle ölçülür. Ancak her bir ölçü, hem kendi içinde, hem de yörelere göre farklılıklar gösterir. Dolayısıyla “**aynı**” uzunluk/ ağırlık/ hacim/ zaman bulunduğunuz yere göre değişirdi).

Diğer yandan,

27. Tarihte **emperyalizme** bu görkemde **başkaldırı** (Kurtuluş Savaşı) ve onurlu bir zafer, ilk kez gerçekleştirilmiştir.

28. Ardından Anadolu'da tarih boyunca savaşlar ve saldırılar üzerine kurulu devlet düzeni, ilk kez “**Yurtta Barış, Dünyada Barış**” anlayışı ile “barışa” odaklanmıştır. Türkiye bir barış gölü merkezi olmuştur.

29. Ülke yurttaşlarında “**Ulusal Bağımsızlık**” anlayışı ve “**bağımsızlık bilinci**” geliştirilmeye çaba harcanmıştır.

30. Ulusal Bağımsızlık kazanıldıktan sonra “**İktisadi Bağımsızlık**” kazanmak için uygulamaya geçilmiştir. Bu bir toplumsal bilinç yaratmaktır.

31. Ülkenin kalkınması bir anlayış ve bir amaç olmuştur: Bu doğrultuda daha Cumhuriyet kurulmadan, İzmir'de “**Türkiye İktisat Kongresi**” (17 Şubat - 4 Mart 1923) ile geleceğin toplumunun iktisadi yapısı belirlenmiştir.

32. Bir “**İktisat Kongresi**” gerçekleştirmek, **dünya tarihinde bir ilktir**.

33. Sosyalist olmayan bir ülkede ilk kez “**beş yıllık ekonomik plan**” (**Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, 1934-1938**) yapılmış ve plan hedefleri gerçekleştirilmiştir.

34. Ülke kalkınması için, “dünya tarihinde ilk kez” piyasa sisteminde “ekonomik planlama” anlayışı ve uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu “Devletçilik” ilkesi ve uygulamasıdır.

O zamanlarda henüz ekonomi biliminde böyle bilimsel olgu ve teori yoktur. (1950’lerden itibaren ekonomi biliminde “Kalkınma İktisadı” olarak teorisi kurulacaktır). Bu nedenle muhalifler ve gelişmeye karşı çıkanlar, Başvekil İsmet İnönü’nün deyişi ile “kara kaplı kitaplarda yeri yoktur” diyerek, “Türkiye’de Devletçilik” (1930) anlayışını ağır eleştirmişlerdir.

35. Osmanlı Devleti’nden hiç bir temel girdi fabrikası miras kalmamıştır. Toplu iğneden kumaşa, cam bardaktan buğdaya ithal edilmektedir. Yokluk ve yoksulluk içinde, üç beyaz (kumaş, şeker, un) ve üç siyah (kömür, demir, petrol) üretimi gerçekleştirilmiştir. Sanayi Devrimi’ni kaçırmış bir ortaçağ din toplumunda, mucize biçiminde büyük temel yapıyı değiştiren çok sayıda fabrikalar kurulmuştur.

36. Uçak fabrikasında üretilen uçaklar ihraç edilir konuma gelmiştir.

37. Ülkede sağlık sektörü gelişmiş, “aşı üretilebilir” konuma gelmiştir. Türkiye aşı üretip Çin’e “bağış” yapabilecek güce ulaşmıştır.

38. Sanayi Devrimi’ni kaçırın bu topraklarda her alanda ekonominin kaderi değiştirilmiştir.

Bugün Türkiye, dünyanın büyük ülkelerinden biri ise, bu başarısını o “ekonomide plan” anlayışına ve **Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı**’na, “Devletçilik” ilkesine ve sanayileşme hamlesine borçludur.

39. Demir yolları, karayolları, deniz yolları geliştirilmiştir.

40. Tüm bu kalkınma ve ülkenin yapısı değiştirilirken, Osmanlı Devleti’nin yaptığı borçların Anadolu’ya düşen payı olan 115 milyon lira Osmanlı Borcu da ödenmiştir.

41. **Cumhuriyet’i Kuranlar’ın en büyük başarısı, ülke yurttaşlarının ortalama yaşam süresini iki kat**

artırmaktır. 20. yüzyılın başında ülkede ortalama insan ömrü yaklaşık 43 yıl iken bugün 80 yılı aşmıştır.

Kuruluştaki, ülke nüfusunun üçte ikisi yaygın sıtma/ trahom, verem/ frengi/ çiçek/ kızıl/ difteri hastalıkları ile boğuşuyorlardı. Savaşlardan sakat dönenlerin sayısı az değildi. Buradan sağlıklı bir nesil yaratılmıştır!

SONUÇ YERİNE, AYDINLIKTAN YANA OLANLARA GÖREV!

Cumhuriyet Aydınlanması, ekonomide “Halkçılık” ve “Devletçilik”, yönetimde “Ulusçuluk” ve “Cumhuriyetçilik”, toplumsal yaşamda “Laiklik” ilkeleri ile bir bütün olarak, “yeni çağdaş insan”, “yeni çağdaş toplum” yaratmıştır. Ve Cumhuriyet’i Kuranlar, tüm bunları her daim taze ve dinç bir özgüven ülküsü olan “Devrimcilik” ilkesi ile yeni yüzyıllara emanet etmiştir!

Elbette bu başarıların hepsi, tüm toplumda tam anlamıyla oturmamıştır. Yukarıda tek tek belirtilen Devrim bitmemiştir. Cumhuriyet Aydınlanması’na karşı çıkanlar vardır, olacaktır. Bu bir “karanlıkla aydınlığın mücadelesi”dir.

Cumhuriyet Aydınlanması’na karşı çıkanlar bağınazlıkla, bilgisizlikle, sınıfsal ve kişisel çıkarıcılıkla, “gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet” içinde, “şahsi menfaatlerini” her türlü yabancıların çıkarları ile ortak ederek, dogmaları çıkarları için kullanarak, sorgulayan özgür akıl ve bilimsel düşüncelere karşı çıkararak, bir sömürü ya da orta çağ karanlığı getirmek istiyorlar.

Aydınlıktan yana olan herkes, insana yaraşır bir yaşamı savunmakla sorumludur.

Emanet aldığımız **CUMHURİYET**’imizi, gelecek yüzyıla daha büyük hedeflerle, daha üstün gayretlerle taşımak, her onurlu yurttaşın görevidir.

Kendimiz/ çocuklarımız/ torunlarımız için, Aydınlıktan yana olan herkes göreve!

Mustafa ŞANLI

FELSEFENİN İŞİĞİNDE BİR DEĞERLENDİRME

ROBINSON CRUSOE VE CUMA

Daniel Defoe'nin 1719 yılında yayınlanan ünlü romanı *Robinson Crusoe* o kadar başarılı oldu ve tanınıp satıldı ki, *Robinsonade* diye anılan bir edebi tür oluşturdu. Bu edebi tür, bir mite dönüştü ve pek çok anlatının –roman, sinema, karikatür, tiyatro- anlam referansı oldu. Aydınlanma ve sömürgecilik döneminin belirgin izleri, *Robinson Crusoe*'nun, Avrupalı-Hıristiyan-İngiliz beyaz adamın doğayı ve ilkel insanları düzene sokmasının ve hükmedişinin anlatısı olduğunu düşündürdü.

Felsefe eğitimi almış, *Prix Goncourt* ödüllü Fransız yazar Michel Tournier, *modern sanatçının işlevi, mitleri yaşatmaktır* diyor. 1967 yılında yazdığı, *Cuma ya da Pasifik Arafi* adlı ilk romanında da böyle yapıyor; benliğin, -beyaz, İngiliz-Avrupalı, Hristiyan, heteroseksüel- doğayı örttüğü kültürel baskınlığın iktidarını sorgulayarak *Robinson Crusoe* mitini farklı bir bağlamda yaşıyor. Yukarıda söz ettiğimiz beden-bilinç ikiliğinin oluşturduğu iktidar, -batılı-beyaz-eril-rasyonel ve tümlük halinde- benliğin evrensel genelgeçerliliğine dayanıyordu diyebiliriz. Bu benlik anlayışını sorgulayan çok eser var... Özellikle son yıllarda bu üstünlük anlayışının çok eleştirildiğini görebiliriz.

Tournier'in özgünlüğü, bence, bu eleştirilen benlik anlayışını bir mit olarak ele alışı ve ikizlik anomalisini benliğin çoğullaşma olanağı olarak yeniden yorumlayışındadır. Onun romanında benliğin iktidarının, ötekine yer açmak için kendi içinde çoğaldığını, orijinal Robinson'unun muktedir benliğinin kopyasında çatlayıp yarılarak kendi içindeki ötekiliğe açıldığını söyleyebiliriz. Tournier'in yorumunda Cuma, yavaş yavaş Robinson'un efendi, kendisinin köle olduğu bağlamın bir parodisini inşa ediyor. Bu parodi, ikizi hiyerarşik olarak üstün beyaz adamın aşağısındaki öteki olmaktan

çıkarıyor. Robinson'u çoğaltan, Richard Rorty'nin *benliğin demokratizasyonu* dediği eşitlikçi bir bağlamı oluşturuyor.

Bu bağlamın oluşumunu, Cuma'nın yavaş yavaş Robinson'un bilinçaltındaki örtük olanakları, *ötekiliği* bir karnaval renkliliğiyle ortaya çıkarmaya başlayışında görüyoruz. Tournier yıllar süren bu *ortaya çıkışı, çabucak geçen bir an* (Tournier, 147) olarak betimliyor. Bu süreç, Robinson'ın Cuma'nın gözünün anatomik güzelliğini fark ederek, *bir başka Cuma'nın olası varlığını* ortaya çıkış sürecini sezinleyişinin zamanıdır (Tournier, 147). Cuma'nın kendisini değil, başka türlü olma olanağını anımsatışı, Fransa'da romanla felsefe yaptığı söylenen Tournier'in Cuma'yı, Deleuze'ün deyimiyile *yapı olarak ötekilik* bağlamında karakterize ettiğini gösteriyor. Yapı olarak ötekilik, varsayımların, *normal* olasılıkların öteki türlü gerçekleşebileceği olası bağlamlardır diyebiliriz. Bu anlamda "Öteki, *olası*'nın varlığıdır (Deleuze, 2004, 222). Deleuze, *Bitik* adlı Beckett yorumunda, *Tanrı, olasının bütünüdür* diyor (Deleuze, 2019, 49). Tournier'in yarattığı bu, "oyuncu, afacan, ölü tekeyi uçurup şarkı söyleten *havai ikiz*" (Deleuze, 2004, 214), Kopyalarının yalnızca ideali taklit ettikleri varsayımına bir meydan okuma olarak yorumlanabilecek *simulacra*, başına buyruk, özgün, sıra-dışı bir ötekidir. İkizin kuş gibi uçumlu aykırılığını, iktidarın bellettiği varsayımları *havaya doğru hafif bir sıçrayışla* aşarak, göksel-tanrısal olana yönelişini anımsatan bir imgedir.

Tournier, Robinson'un deniz kazasından sonra ilk kez Cuma'nın ortaya çıkışıyla güldüğünü anlatıyor (Tournier, 2014, 117). Robinson, tanrıya, "bana ironiyi öğret, bana hafifliği öğret" diye yakarıyor. Güneşe de -belki de Platoncu anlamda görünümünün olası bütünü olan güneşe de- *Güneş beni Cuma'ya benzer kıl. Bana Cuma'nın gülüşle ışıldayan, bütünüyle gülmek için yontulmuş yüzünü ver. Gördüğü her şeydeki gülünçlükle devrilen gözleri, dünyadaki her şeyi gülünçlüğe uğratabilen başın*

sallanışını ver diye sesleniyor (Tournier 176).

Cuma'nın anımsattığı ötekilik, komiğin, varsayımların başka türlü gerçekleşebilirliğini anımsatmasına, Robinson'un iktidarının muhtaç olduğu ciddiyeti hafifleten bir olanağa benziyor. Araçsal aklımla hesaplayarak düşüneceğim bir nesne gibi, *benim için* ne anlama geliyor diye yaklaşamayacağım bir gülümsemenin içinde, *kendi için* var oluyor.

Tournier'in yeniden yorumladığı mit, Platon'un kopyalarının taklit ettiği ideal miti mi? Eşcinsel ikizin oyuncu meydan okuyuşunda birliği dağılan ve hemcinsine açılan eril özne -miti- mi?

Deleuze bu romana yazdığı son sözde, ötekinin olasılığını şöyle anlatıyor: *...güvenli bir dünyanın olasılığını kaybederek, dünyayı olasılıklarla, arka planlarla, saçaklarla, geçişlerle doldurarak, dünyada, olası dünyalar içeren birçok kabarcık oluşturarak, benim önümde çok başka biçimde gelişmiş duran aynı dünyayı başka görünümler altına almak: Öteki işte budur* (Deleuze, 2004, 214).

Cihan CAMCI

Daniel Defoe (1660 – 1731)

Robinson Crusoe

İlk baskıdan başlık sayfası

ÜTOPYA ÜNİVERSİTESİ'NDEN HABERLER

DEPREM ÜZERİNE

Ütopya Ülkesinde büyük bir yas yaşanıyor. Gazeteci olarak bu üzüntü ile bireysel olarak başa çıkmaya çalışsak da habercilik görevimizin yapılması gerekiyor.

Gece saat 04.17 de olan deprem, Ütopya Üniversitesi'ni de etkiledi. Gecenin o saatinde Üniversite dersliklerinde hiç öğrenci yokmuş ve can kaybı yaşanmadı. Diğer binalarda bir hasar olmamış ama yurt binasındaki çatlak nedeniyle bir blok boşaltıldı. Deprem sırasındaki korku ve telaştan 10 öğrencinin etkilendiğini, bunlardan 4'ünün telaşla camdan atladığı için yaralandığını, 3'ünün kırık nedeniyle hastanede yattığını öğrendik.

Şehirde ise bir binadaki göçük nedeni ile 2 kişinin kaybedildiği, aynı binadaki geri kalan 3'ü çocuk 28 kişinin ilk yardım ve kurtarma ekiplerince 8 saat içinde enkazdan çıkarıldığı öğrenildi. Belediye'nin Yapı İşleri Daire Başkanı istifa etti, Belediye Başkanı'nın da istifa edeceği söyleniyor.

Şehirdeki bu enkaz dışında, yurttaki görülen hasarlanma için Rektör ile görüşmek istedik. Boşaltılan yurt binasının karşısında, mimar ve mühendis akademisyenlerle durumu anlamak için toplandıklarında kendisiyle görüşme şansımız oldu.

Akademik Bilinç: Sayın Rektör, öncelikle geçmiş olsun. Bu yurt binasındaki hasarlanmayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Rektör: Öğrencilerimiz için çok üzgünüm. Tek tesellim hayati bir sağlık sorunu olmamasıdır. Bu binanın ağır hasarlanmasını kabul edemiyorum. Deprem bölgesinde olduğumuz için binalarımız depreme dayanıklı biçimde yapılmıştı. Neden ağır hasar olduğunu çözmeye çalışıyoruz. Konunun uzmanı arkadaşlarla sorunu tanımlayıp ona göre davranacağız.

Akademik Bilinç: Üniversitenin diğer binalarında bir sorun var mı? Hastanede bir sorun yaşandı mı?

Rektör: Hastanede bir sorun yaşanmadı. Hastaların endişelendiğini ve bazı

servislerde telaşla bağırp çağrışmaların olduğunu öğrendik, ama personelimiz bu konuda çok eğitilmiş ve sakin bir şekilde bu felakete başa çıkabildik. Elektrikler kısa süre kesildi ama jeneratörlerimiz ve güç kaynaklarımız planlandığı gibi çalıştı, hiçbir sorun yaşamadık. Diğer üniversite binalarında herhangi bir hasarlanma, çatlak veya göçük yok. Kütüphanedeki bir kitap rafı devrilmiş ama neyse ki o sırada salonda kimse bulunmamaktaymış. Tüm rafların sabitlenmesini yeniden kontrol edeceğiz.

Akademik Bilinç: Şehirdeki ölümler için ne diyeceksiniz?

Rektör: Çok üzgünüm. Kaybettiğimiz iki kişiden birisi üniversitemiz çalışanı ve çok sevilen bir personelimizdi. Ailesini ziyaret ettim. Kaldıkları binanın kusurunun yapı denetlenmesi sırasında gözden kaçtığı anlaşıldı ve sorumlusu istifa etti. Ama giden canlar geri gelmiyor maalesef. Aileye hemen lojmanlarımızdan birisini verdik. Acılarını paylaşıyor ve bir daha yaşanmaması için önlemler alıyoruz. Jeoloji, Mimarlık ve Mühendislik Fakültelerinde yaşadığımız deprem ve yapılacaklar konusu hemen derslerde yeniden ele alınacak. Bundan sonra sıfır kayıpla bu doğal afetleri göğüslemeye çalışacağız.

Akademik Bilinç: Hocam deprem kader mi?

Rektör: Depremler elbette kaderimiz. Tektonik kıta hareketlerinin sonucu oluşuyor ve ülkemiz çok aktif fay hatlarının bulunduğu bir bölgede. Ama “depremlerden ölüm” kesinlikle kader değil. Halkımız kader konusunun bilincinde ve eğer doğa kanunlarına uygun davranılır ise doğal felaketlerle başa çıkılabileceğini yıllar öncesinden öğrendi.

Bizler gözümüzden kaçan veya bilemediğimiz, kontrol edememiş olduğumuz kusurlarımızı tanımlayıp onları düzeltmeye çalışacağız. Doğa düşmanımız değil, ancak doğanın gereklerine göre davranmak bizim zorunluluğumuz.

Hilmi UYSAL

AYDIN MISIN

Kilim gibi dokumada mutsuzluğu
Gidip gelen kara kuşlar havada
Saflar tutulmuş top sesleri gerilerden
Tabanında depremi kara güllerin
Duymuyor musun

Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek böyle atardamar
Atmaz olsun
Ses ol ışık ol yumruk ol
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp götürmeden büyük denizlere
Çabuk ol

Tam çağı işe başlamanın doğan güne
Bul içine tükürdüğün kitapları yeniden
Her satırında buram buram alın teri
Her sayfası günlük güneşlik
Utanma suçun tümü senin değil
Yırt otuzunda aldığın diplomayı
Alfabelik çocuk ol

Yollar kesilmiş alanlar sarılmış
Tel örgüler çevirmiş yöreni
Fırıl fırıl alıcı kuşlar tepende
Benden geçti mi demek istiyorsun
Aç iki kolunu iki yanına
Korkuluk ol

(1968)

Karakılçık adlı şiir kitabından (1969)

Bütün Şiirleri 1927-1991

(Çınar Yayınları)

Rıfat ILGAZ

“O (Atatürk)

**ölümünden sonra bile,
ülkesini yönetebilen tek liderdir.**

Fidel CASRRO